

Ústavný súd Slovenskej republiky

Hlavná 110
042 65 Košice

Bratislava, 05.04.2024

k sp. zn. PL. ÚS 3/2024

naše číslo:
3311/2024/KVOP

Stanovisko Verejného ochrancu práv k veci sp. zn. PL. ÚS 3/2024

Vážený Ústavný súd Slovenskej republiky,

dňa 06.03.2024 mi bola elektronicky doručená výzva predsedu Ústavného súdu Slovenskej republiky, prostredníctvom ktorej ma požiadal o stanovisko v konaní o súlade právnych predpisov vedenom pod sp. zn. PL. ÚS 3/2024 v lehote do 30 dní odo dňa doručenia tejto výzvy.

Dovoľujem si Vám preto zaslať svoje stanovisko k návrhu na začatie konania podľa zákona o ústavnom súde.¹ Vzhľadom na primárnu oblasť vecnej pôsobnosti Verejného ochrancu práv **nie je moje stanovisko komplexné**. Obmedzujem sa predovšetkým na tie oblasti, kde som identifikoval **významný presah medzi posudzovanou právnou úpravou a sférou základných práv a slobôd garantovaných Ústavou a medzinárodnými dohovormi**. Tieto oblasti, ktoré tvoria koherentné logické celky možno kategorizovať nasledovne:

- I. Princíp zákazu retroaktivity v neprospech obvinených a ich právna istota
- II. Princíp právnej istoty a priťažujúce okolnosti
- III. Pozitívny záväzok štátu a procesný aspekt vybraných základných práv v spojení s právami poškodeného
- IV. Obmedzovanie osobnej slobody z dôvodu duševnej poruchy

Analogicky k týmto celkom som za účelom prehľadnosti štruktúroval aj svoje stanovisko. Po analýze doručených návrhov prezidentky Slovenskej republiky a skupiny poslancov 1 a skupiny poslancov 2² na začatie konania o súlade právnych predpisov, ako aj uznesenia č. k. PL. ÚS 3/2024-112 a pripojených odlišných stanovísk je moje stanovisko nasledovné:

¹ Ustanovenie § 86, ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „**Zákon o Ústavnom súde**“)

² Tak ako boli tieto skupiny vymedzené v uznesení Ústavného súdu z predbežného prerokovania veci č. k. PL. ÚS 3/2024-112 zo dňa 28.02.2024 (ďalej len „**Uznesenie PL. ÚS 3/2024**“)

V úvode svojho stanoviska považujem za dôležité zarámcovať môj rešpekt tomu, že štát požíva širokú mieru voľnej úvahy pri formovaní svojej trestnej politiky.³ Aj preto Ústavný súd potvrdil, že „zákonodarca má právo formovať trestnú politiku štátu[...]“.⁴ Inými slovami, až na výnimočné situácie je v plnej kompetencii zákonodarcu rozhodnúť, aké konanie bude postihovať pravidlami trestného práva a aké tresty za takéto konanie bude ukladať. Po zohľadnení relevantnej judikatúry najvyšších súdnych inšancií identifikujem „výnimočné okolnosti“, ktoré zákonodarcu limitujú, ako jeho povinnosť:

- i.) zaistiť súlad právnej úpravy s ľudskými právami a základnými slobodami, tak ako sú vymedzené v záväzných vnútroštátnych a medzinárodných prameňoch práva,
- ii.) definovať skutkové podstaty trestných činov v právnych normách so silou zákona,
- iii.) zabezpečiť, že takýto zákon bude dostupný a predvídateľný, čo kladie podmienky na jeho presnosť, jasnosť a zrozumiteľnosť,
- iv.) zdržať sa zavedenia takej úpravy, ktorá by bola retroaktívna v neprospech páchatel'a.

I. Princíp zákazu retroaktivity v neprospech obvineného a jeho právna istota

Ustanovenia §334, ods. 4 v časti vety “ alebo § 371 ods. 2 druhá veta.”; §370, ods. 1, slová “troch rokov” v prvej vete; §371, ods. 2, posledná veta; §567t, ods. 4 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

Všeobecne

Napadnuté ustanovenia vo svojej podstate predlžujú lehotu na opätovné posudzovanie právoplatne schválených dohôd o vine a treste v neprospech obvineného zo 6 mesiacov až na 3 roky. V zmysle novelizovaných prechodných a záverečných ustanovení sa predĺžená lehota vzťahuje aj na tie dohody o vine a treste, pri ktorých už pôvodná 6 mesačná lehota na podanie dovolania uplynula.

Z jazykového výkladu novelizovaných ustanovení zároveň vyplýva, že v prípade naplnenia hypotézy právnej normy⁵ je minister spravodlivosti povinný dovolanie podať. K záveru o obligatórnosti podania takéhoto dovolania sa prikláňa aj skupina poslancov 2.⁶

Paradoxne však podľa ustanovenia §369 ods. 1 Trestného poriadku ponecháva zákonodarca oprávnenie ministra spravodlivosti naviazané na doručenie podnetu. Vzniká preto stav, kedy zákon ukladá ministrovi spravodlivosti podať dovolanie po naplnení hypotézy

³ Napríklad rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva (**ESLP**) vo veciach Khamtokhu a Aksenchik v. Rusko, sťažnosť č. 60367/08 a 961/11; alebo Achour v. Francúzsko, sťažnosť č. 67335/01.

⁴ Nález ÚS SR sp. zn. PL. ÚS 106/2011; v širšom kontexte môže Národná rada „pri uplatnení svojej zákonodarnej pôsobnosti môže prijať ľubovoľný zákon, pokiaľ takýmto zákonom neprekročí rámec daný ústavou.“, k tomu nález ÚS SR sp. zn. PL. ÚS 15/98.

⁵ Schválená dohoda o vine a treste nie je vzhľadom na porušenie hmotnoprávných ustanovení primeraná alebo spravodlivá.

⁶ Návrh skupiny poslancov 2 na začatie konania o súlade právnych predpisov a pozastavenie účinnosti zákona zo dňa 20.02.2024, para. 258

právnej normy, zároveň však musí minister spravodlivosti "dúfať", že mu v tejto veci bude doručený podnet od oprávnenej osoby.

Navyše, napadnutá novela fakticky zavádza pre ministra spravodlivosti aj novú možnosť podať dovolanie voči rozhodnutiu o schválení dohody o vine a treste aj v neprospech obvineného, čo považujem za neproporcionálny zásah do jeho práva na spravodlivý proces. Túto problematiku analyzujem bližšie v časti týkajúcej sa predĺženia lehoty na podanie dovolania.

K retroaktívnym účinkom

Závažnosť a explicitnosť, s akou napádaná právna úprava porušuje zákaz retroaktivity považujem za natoľko evidentný, že svoju argumentáciu v tomto bode obmedzím len na nevyhnutné minimum. Ako vyplýva z judikatúry Ústavného súdu, "v ústavnom poriadku Slovenskej republiky všeobecný zákaz spätného pôsobenia právnych predpisov alebo ich ustanovení možno odvodiť z čl. 1 ústavy, podľa ktorého je Slovenská republika právnym štátom. K imanentným znakom právneho štátu neodmysliteľne patrí aj požiadavka (princíp) právnej istoty a ochrany dôvery občanov v právny poriadok, súčasťou čoho je i zákaz spätného (retroaktívneho) pôsobenia právnych predpisov, resp. ich ustanovení."⁷

Zákaz (pravej) retroaktivity ako integrálnu súčasť princípu právnej istoty a v širšom kontexte právneho štátu ústavný súd explicitne označil za princípy demokratického a právneho štátu spadajúce do materiálneho jadra Ústavy.⁸ Prípustnú výnimku z ústavného princípu zákazu pravej retroaktivity obsahuje a logicky môže obsahovať iba ústavná norma.⁹ Ústava teda v čl. 50 ods. 6 stanovuje, že trestnosť činu a trest sa ukladá podľa zákona účinného v čase spáchania činu, okrem výnimky ak je neskoršia právna úprava pre páchatel'a priaznivejšia.

Ako vyplýva aj z mojej argumentácie v nasledovnej časti, napádaná právna regulácia nielenže po novom umožňuje dovolaním napadnúť schválené dohody o vine a treste aj v neprospech páchatel'a, ale zároveň predlžuje aj lehotu, v ktorej tak možno urobiť. Bez potreby hlbšej analýzy považujem za zrejmé, že ak nový stav ponecháva páchatel'a v neistote dlhší čas v otázke možného "otvorenia" už schválenej dohody o vine a treste, po novom aj v jeho neprospech, nie je takáto právna úprava pre páchatel'a priaznivejšia.

Napádaná právna úprava preto podľa môjho názoru nespĺňa podmienku, ktorú na prelomenie princípu zákazu retroaktivity kladie ustanovenie čl. 50 ods. ústavy a je s ňou preto v rozpore.

K predĺženiu lehoty na podanie dovolania a princípu právnej istoty

Právoplatnosť súdneho rozhodnutia možno považovať za jednu z jeho najvýznamnejších vlastností. Účastníci konania vďaka nej poznajú konečné riešenie svojho sporu potvrdené príslušným štátnym orgánom. Napríklad Ottová právoplatnosť charakterizuje ako najdôležitejšiu vlastnosť individuálneho právneho aktu. „Nadobudnutím právoplatnosti sa

⁷ Nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 10/04.

⁸ K výpočtu napríklad nález ústavného súdu sp. Zn. PL. ÚS 7/2017.

⁹ Metodologicky správne by výnimku z ústavného pravidla spadajúceho do materiálneho jadra mala obsahovať opäť len "jadrová ústavná norma", pre účely mojej argumentácie má však toto rozlišovanie len obmedzený zmysel.

rozhodnutie stáva záväzným a nezmeniteľným. Právoplatnosťou rozhodnutia sa [...] nastoľuje stav právnej istoty.“¹⁰

Ako vo svojej judikatúre poukazuje Európsky súd pre ľudské práva (ESLP), právo na spravodlivý súdny proces garantované v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Dohovor) musí byť interpretované vo svetle princípov právneho štátu. Jedným zo základných aspektov právneho štátu je princíp právnej istoty, ktorý okrem iného vyžaduje, aby tam, kde súdy právoplatne rozhodli, toto ich rozhodnutie nebolo spochybňované.¹¹ „V opačnom prípade by rušenie právoplatných rozhodnutí viedlo k vytvoreniu atmosféry právnej neistoty, znižovalo dôveryhodnosť justičného systému v očiach verejnosti a v končenom dôsledku aj princípu právneho štátu.“¹²

Princíp právnej istoty, pri nazeraní skrz právoplatnosť rozhodnutí, v sebe implikuje povinnosť rešpektovať, ak už bola nejaká vec rozhodnutá. Teda princíp *res iudicata*. Prieskum právoplatného rozhodnutia nesmie byť za žiadnych okolností konštruovaný ako ďalšia možnosť odvolania, opodstatnená iba tým, že na spornú vec existujú viaceré odlišné názory. ESLP zdôraznil, že od tohto pravidla sa možno odchýliť iba v prípade, ak sa vyskytnú významné okolnosti hodné osobitného zreteľa.¹³ Inak povedané, „do právoplatných rozhodnutí by sa vo všeobecnosti nemá zasahovať. Takéto rozhodnutia môžu byť „narušené“ iba za účelom nápravy zásadných chýb.“¹⁴

Mantinely, ktoré musí každý signatár Dohovoru rešpektovať a dôsledne vyvažovať sú najmä lehoty na podanie mimoriadneho opravného prostriedku, subjekty oprávnené podať takýto opravný prostriedok a dôvody, pre ktoré možno mimoriadny opravný prostriedok uplatniť. Vzhľadom na rozsah jednotlivých „mantinelov“ vymedzených ESLP sa v ambícii zachovať moje vyjadrenie čo najstručnejšie obmedzím len na problematické oblasti, ktoré pri napádaní právnej úprave identifikujem.¹⁵

Z judikatúry ESLP vyplýva, že lehota na uplatnenie mimoriadneho opravného prostriedku musí byť obmedzená a porovnateľná, ak nie reštriktívnejšia, ako právna úprava lehôt na podávanie riadnych opravných prostriedkov. Trestný poriadok pozná viacero riadnych opravných prostriedkov, pričom lehotu na ich uplatnenie stanovuje v drvivej väčšine prípadov na niekoľko dní.¹⁶ Novela jednak predĺžila už i tak (v porovnaní s lehotou na uplatnenie riadnych opravných prostriedkov) pomerne dlhú lehotu na podanie dovolania ministrom spravodlivosti 5 násobne! Okrem toho ale, v porovnaní s lehotou na podanie odvolania má minister spravodlivosti 78 násobne dlhšiu lehotu na podanie dovolania. Navyše,

¹⁰ OTTOVÁ E.: Teória práva, 3. vyd., Bratislava, HEURÉKA, 2010, s. 302.

¹¹ Napríklad rozhodnutie ESLP vo veci *Tripon v. Rumunsko* (No. 1), sťažnosť č. 36942/03, najmä para. 24

¹² Rozhodnutie ESLP vo veci *Stere a ostatní proti Rumunsku*, sťažnosť č. 25632/02, para. 53

¹³ Rozhodnutie ESLP vo veci *Ryabykh proti Rusku*, sťažnosť č. 52854/99, para. 51-58

¹⁴ Rozhodnutie ESLP vo veci *Abdullayev proti Rusku*, sťažnosť č. 11227/05, para. 19

¹⁵ Teoretická analýza judikatúry ESLP, tak pre civilné, ako aj trestné konania a uplatnenie mimoriadnych opravných prostriedkov je obsiahnutá napríklad v príspevku Lysin, k tomu bližšie LYSINA R.: Právo na spravodlivý proces alebo právna istota? Zrážka ústavných princípov vo svetle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, In: ACTA FACULTATIS IURIDICAE UNIVERSITATIS COMENIANAE, č. 1/2021, s. 151-168, dostupné aj online na <https://afi.flaw.uniba.sk/index.php/AFI/article/view/544/379>

¹⁶ Príkladom je odvolanie (14 dní); sťažnosť (3 pracovné dni), či dokonca mimoriadny prostriedok ktorým Generálny prokurátor ruší právoplatné rozhodnutia policajta a prokurátora podľa ustanovenia § 363 Trestného poriadku.

nie je podľa môjho názoru bez relevancie ani to, že lehoty pre uplatnenie mimoriadnych opravných prostriedkov v civilnom procese sa počítajú tiež na jednotky mesiacov, nie rokov.¹⁷

Ďalším problémom, ktorý pri komplexnom pohľade na napádanú právnu úpravu považujem za prirážajúci je subjekt, ktorý mimoriadne dovolanie uplatňuje. Minister spravodlivosti totiž nie je v zmysle Trestného poriadku stranou v konaní o dohode o vine a treste. Minister spravodlivosti tak do konania vstupuje z "externého prostredia". ESLP pritom pomerne jasne konštatoval, že právo na prístup k súdu podľa čl. 6 Dohovoru by sa stalo iluzórnym v prípade, ak by právny systém členského štátu umožňoval zrušiť konečné a záväzné súdne rozhodnutie na základne návrhu štátneho orgánu.¹⁸ Najmä vo svetle citovaného rozhodnutia ESLP je potrebné byť práve v otázke možnej ingerencie exekutívnej moci do výsledku rozhodovacej činnosti súdnej moci opatrní v tom, aby nedošlo k destabilizácii už nastaveného systému del'by moci v štáte. Je však potrebné pre korektnosť doplniť, že v prejedávanom prípade sa jednalo o civilný spor.

V prípade trestného procesu je podstatným rozdielom to, že prokurátor v zásade zastupuje obžalobu a tým záujem štátu. Na druhej strane však aj v trestnom procese platí, že strany sú si v konaní rovné.¹⁹ V posudzovanom prípade navyše platí, že podnet na preskúmanie dohody o vine a treste môže podať ktokoľvek²⁰ a rukách ho má iba minister spravodlivosti, nie pôvodné strany konania. Právna úprava tak umožňuje, aby iniciatíva aj samotný mimoriadny opravný prostriedok vychádzali z prostredia, pomerne vzdialeného od pôvodných strán konania. To pri komplexnom nazeraní považuje ESLP za prirážajúcu okolnosť v neprospech udržateľnosti právnej úpravy.

Aj samotný predmet preskúmania schválených dohôd o vine a treste považujem za problematický. Predmetom prieskumu totiž má byť primeranosť a spravodlivosť schválenej dohody o vine a treste, čo je však už predmetom prieskumu súdu, schvaľujúceho dohodu o vine a treste.²¹ Navrhovaná právna úprava preto umožňuje súdu vyššieho stupňa, na základe odlišného právneho názoru ministra spravodlivosti, opätovne posúdiť otázku, ktorou sa zaoberal súd nižšieho stupňa na základe tých istých okolností, ako mal k dispozícii súd nižšieho stupňa. Takýto postup však svojim charakterom pripomína oveľa viac odvolacie konanie, ako čokoľvek iné. ESLP veľmi jasne a opakovane vylučuje, aby boli mimoriadne opravné prostriedky konštruované ako "odvolania v prestrojení (*appeal in disguise*)".²²

Navrhovaná právna úprava tiež koncepcne mení uplatnenie dovolania ministrom spravodlivosti v prípade schválených dohôd o vine a treste. Umožní totiž "otváranie" týchto dohôd aj v neprospech obvinených. Do prijatia novely Trestného poriadku bolo prakticky možné podať dovolanie len v prospech obvineného. Podľa ustanovenia §334, ods. 4 Trestného poriadku totiž bolo možné napadnúť rozhodnutie súdu, ktorým dohodu schválil len dovolaním z dôvodu zásadného porušenia práv obhajoby. Keďže základné práva a slobody

¹⁷ Napríklad dovolanie (2 mesiace), alebo dovolanie Generálneho prokurátora (3 mesiace) podľa zákona 160/2015 Z. z. civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov.

¹⁸ Rozhodnutie ESLP vo veci Ryabykh proti Rusku, sťažnosť č. 52854/99, para. 56.

¹⁹ Ustanovenie § 2 ods. 14 Trestného poriadku.

²⁰ ČENTĚŠ J., KURILOVSKÁ L., ŠIMOVČEK I., BURDA E., a kol.: *Trestný poriadok II, §196- 569*, Bratislava, C. H. Beck, 2021, s. 749; "Minister spravodlivosti podáva dovolanie len na podnet, ktorý môže podať ktorákoľvek osoba – okrem osoby, ktorá by inak mohla podať dovolanie, avšak nemôže ho podať, pretože nevyužila možnosť podať riadny opravný prostriedok [...]".

²¹ Ustanovenie § 334 ods. 2 Trestného poriadku.

²² Napríklad rozhodnutie ESLP vo veci Bulgakova proti Rusku, sťažnosť č. 69524/01, para. 34.

pôsobia v zásade len vertikálne, porušovateľom práva obhajoby mohol byť iba štát. Nedokážem nasimulovať takú situáciu, kedy by zo strany štátu došlo v konaní o dohode k porušeniu práva obvineného na spravodlivé konanie a podané dovolanie by nebolo v prospech obvineného.²³ Novelizovaná právna úprava § 372, ods. 2 Trestného poriadku však mení túto paradigmu a ničím nebráni ministrovi spravodlivosti, aby v lehote do 3 rokov podal dovolanie voči rozhodnutiu súdu o schválení dohody o vine a treste aj v neprospech obžalovaného.

Kombinácia všetkých spomenutých faktorov ma preto vedie k záveru o ústavnej neudržateľnosti napádanej právnej úpravy.

II. Princíp právnej istoty a priťažujúce okolnosti

Ustanovenie §37, slovo "najmä" Trestného zákona

Všeobecne

Napadnutým ustanovením dochádza k zmene spôsobu, akým zákonodarca vypočítava priťažujúce okolnosti. V súčasnosti ešte stále platná a účinná právna úprava totiž využíva pre stanovenie priťažujúcich okolností uzatvorený (taxatívny) výpočet. Napadnutá právna úprava doplnením slova "najmä" mení tento výpočet na otvorený (demonštratívny). Domnievam sa, že táto zmena má ústavne relevantný dopad na princípy právnej istoty a predvídateľnosti práva, ako aj na zákaz analógie v trestnom práve.

K právnej istote a zákazu analógie

Ústavný súd stabilne konštatuje, že princíp predvídateľnosti práva patrí k neoddeliteľným hodnotám princípu právnej istoty.²⁴ Vo všeobecnosti možno v tejto súvislosti konštatovať, že "konanie štátnych orgánov musí byť v rámci istých hraníc pre občana predvídateľné, a tým súčasne kalkulatívne"²⁵

Zákonodarca pritom úplne legitímne a často ako jednu z legislatívnych techník využíva aj demonštratívny výklad, ktorý so sebou nevyhnutne nesie aj istú mieru neistoty pre adresátov právnej normy. V prípade vhodného a metodologicky správneho využitia demonštratívneho výkladu hrá posúdenie proporcionality v prospech takéhoto výpočtu. Prínosy, ktoré toto využitie má, prevyšujú negatíva v podobe neistoty adresátov právnej normy.

Ako trefne poukazuje aj Melzer, doplnenie všeobecného pravidla alebo generálnej klauzuly o demonštratívny výpočet dokonca môže posilniť predvídateľnosť práva. Zákonodarca tak uľahčuje adresátom právnej normy prekonanie neurčitého pravidla tým, že príkladmo stanovuje situácie, v ktorých je všeobecné pravidlo splnené.²⁶

²³ Výklad pojmu zásadné porušenie práva na spravodlivý proces v judikatúre Najvyššieho súdu vhodne dokresľuje skupina poslancov 2 vo svojom podaní, s. 51, para. 263.

²⁴ Napríklad nálezy ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 36/95, prípadne I. ÚS 236/06.

²⁵ OPETT L.: Právna istota a predvídateľnosť súdnych rozhodnutí, In: *Právny obzor*, 2008, č. 4, str. 317.

²⁶ MELZER F.: *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*, 2. vydanie, Praha, C.H. Beck, 2011, str. 141.

Ak však všeobecné pravidlo alebo generálna klauzula, ktoré sú vodítkom pre dopĺňanie otvoreného výpočtu absentujú, sú adresáti, ale aj orgány aplikácie práva ponechané vo väčšej neistote. Platí totiž, že v takomto prípade je možné pod demonštratívny výpočet poradiť iba také nové prvky, ktoré majú podobnú všeobecnú charakteristiku, ako prvky, ktoré už demonštratívny výpočet obsahuje.²⁷

To však môže spôsobovať obzvlášť závažné problémy v prípadoch, ak nový prvok (ne)spadá svojou všeobecnou charakteristikou do existujúcej skupiny prvkov demonštratívneho výpočtu len tesne. Nemôžem opomenúť, že do už tak komplikovanej rovnice demonštratívneho výpočtu pristupuje v odvetví trestného práva aj princíp *in dubio pro reo*, čo má obzvlášť zásadný vplyv práve pri pojmoch, ktoré by do výpočtu (ne)spadali iba tesne.

Zákonodarca pri napádanej právnej úprave zmenil taxatívny výpočet príťažujúcich okolností na ich demonštratívny výpočet bez toho, aby zároveň doplnil demonštratívny výpočet o všeobecné pravidlo, ktoré by bolo vodítkom pre "nachádzanie" ďalších prvkov tohto výpočtu. Podľa môjho názoru tak dochádza k zhoršeniu predvídateľnosti právnej úpravy, čo má v prípade trestného práva osobitný, až ústavnoprávny rozmer.

Navyše, pri takto nastavenej enumerácii bude súd nevyhnutne odkázaný využívať istú formu analógie. Pri rozhodovaní totiž bude hľadať nové príťažujúce okolnosti na základe porovnávania podobnosti novej príťažujúcej okolnosti s tými, ktoré Trestný zákon vypočítava.

Všeobecne známe pravidlo však vylučuje využívanie analógie v neprospech páchatel'a pri trestnom práve hmotnom. Ako totiž trefne poznamenáva Melzer, práve štát má v rukách normotvorbu a možnosť určiť, ako bude ktoré konanie trestať. Nedôslednosť zákonodarcu preto dopadá na neprospech štátu.²⁸

Som presvedčený, že spôsob, akým zákonodarca navrhuje v Trestnom zákone po novom definovať príťažujúce okolnosti, negatívne dopadá na predvídateľnosť práva a právnu istotu páchatel'ov v otázke, ako prísne bude ich trestný čin posudzovaný. Navyše nová právna úprava núti súdy definovať ďalšie, v zákone neobsiahnuté príťažujúce okolnosti formou analógie v neprospech páchatel'a, čo je v oblasti trestného práva hmotného úplne vylúčené. Súhlasím preto s navrhovateľmi, že napadnutá právna úprava je v rozpore s Ústavou.

III. Pozitívny záväzok štátu a procesný aspekt vybraných základných práv

K namietanému nesúladu napadnutého zákona z dôvodu porušenia pozitívneho záväzku štátu efektívne postihovať trestnú činnosť a chrániť práva fyzických osôb s čl. 1 ods. 1 a 2, čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 1 a 2, čl. 20 ods. 1, čl. 40, čl. 46 ods. 1 a čl. 49 ústavy, čl. 2 ods. 1, čl. 3, čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu a čl. 1, čl. 7, čl. 17 ods. 1 a čl. 47 charty

Za ústavne problematický považujem napadnutý zákon (najmä jeho čl. 1 ktorým došlo k novelizácii Trestného zákona) vo vzťahu k pozitívnemu záväzku štátu efektívne postihovať trestnú činnosť. Táto výhrada je previazaná s princípmi legitimacy, spravodlivosti

²⁷ K tomu napríklad nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 21/02.

²⁸ MELZER F.: *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*, cit. d., str. 239.

(materiálneho právneho štátu), ochrany základných práv a slobôd, ľudskej dôstojnosti a ochrany dôvery občanov právny poriadok.

Ústavné poriadky liberálne-demokratických štátov kladú dôraz predovšetkým na ochranu jednotlivcov pred verejnou mocou, vyjadrujú prioritu ochrany jednotlivca. V trestnoprávnej oblasti tak kladú dôraz predovšetkým na ochranu jednotlivcov pred nezákonným alebo arbitrárnym trestným postihovaním fyzických osôb, a to zabezpečením hmotnoprávných a predovšetkým procesných záruk ochrany práv obvinených pred štátnou mocou, čím chránia ich základné práva a slobody.

Na druhej strane, ochrana ústavnosti sa nevyčerpáva len ochranou obvinených, resp. podozrivých osôb, ale aj ochranou spoločnosti pred páchaním trestnej činnosti.²⁹ Ide teda aj o ochranu základných práv a slobôd ostatných členov spoločnosti, osobitne poškodených osôb.

Ako som uviedol vyššie (s. 2), zákonodarca disponuje pomerne širokou mierou voľnej úvahy pri určovaní trestnej politiky štátu. Avšak aj formovanie trestnej politiky nemôže byť svojvoľné. Materiálny právny štát kladie na zákonodarcu aj v oblasti trestného zákonodarstva určité materiálne obmedzenia.

Napriek ťažisku ústavnej a ľudsko-právnej úpravy trestnoprávných otázok ochranou obvinených nemožno napadnutý zákon posudzovať výhradne na priamke štát – obvinený. Účel trestnej represie plní aj účel ochrany poškodených, resp. obetí trestných činov, ochranu ostatných fyzických osôb a ich základných práv a slobôd, ako aj legitímny verejný záujem spoločnosti na ochrane života, zdravia, majetku a bezpečnosti obyvateľov a verejného poriadku. Z tohto pohľadu je posudzovanie ústavnej súladnosti napadnutého zákona skutočne ojedinelé, keďže ním nepochybne dochádza k prijatiu úpravy, ktorá je v mnohých ohľadoch v prospech obvinených.

Ako skutočne problematickou sa však javí kombináciu zmien spočívajúcich v kumulatívnom znižovaní trestných sadziieb, skracovaní premlčacích dôb a výraznom zvýšení výšky škôd. Takáto úprava môže neprímerane vychýliť balans (primeranosť) medzi ochranou základných práv a slobôd obvinených na jednej strane a na druhej strane ochrany práv a slobôd poškodených, ako aj verejného záujmu spoločnosti na bezpečnosti obyvateľov a verejného poriadku, ktoré možno označiť za ústavné hodnoty.

K ochrane ústavných hodnôt, princípov a verejného záujmu

Pokiaľ ide o posudzovanie súladu napadnutého zákona s ústavnými princípmi, resp. legitímnym verejným záujmom na ochrane bezpečnosti, verejného poriadku a ochrany práv a slobôd iných osôb (obyvateľstva), v prvom rade je potrebné poukázať na potrebu rešpektovania týchto princípov a verejných záujmov v procese tvorby, interpretácie a aplikácie práva.

Z ústavy nepochybne vyplýva, že štát je povinný presadzovať aj ústavou chránené hodnoty. Ústava totiž nie je hodnotovo neutrálna, ale je založená na sústave hodnôt, „(...) ktoré si štát váži, rešpektuje ich a prostredníctvom orgánov verejnej moci zabezpečuje ich ochranu. Tieto hodnoty majú objektívny charakter a sú vyjadrením spoločensky uznávaného

²⁹ K tomu napr. nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 7/2017 – zrušenie tzv. Mečiarových amnestií.

všeobecného „dobra“ a majú spravidla nemateriálnu povahu.“³⁰ Podstata materiálneho právneho štátu spočíva v uvádzaní platného práva do súladu so základnými hodnotami demokraticky usporiadanej spoločnosti.³¹

Pokiaľ sú určité všeobecne akceptované hodnoty súčasťou ústavy, štát má povinnosť tieto hodnoty chrániť, a to aj pri ich potenciálnom konflikte so základnými právami. Právny poriadok materiálneho právneho štátu ako celok (vrátane ústavného poriadku) totiž musí stáť na hodnotách tvoriacich minimálny hodnotový konsenzus. Obdobné stanovisko zaujal aj Ústavný súd Českej republiky, podľa ktorého je ústava „*Dokument institucionalizujúci soustavu základních obecně akceptovaných hodnot a formující mechanismus a proces utváření legitimních mocenských rozhodnutí nemůže existovat mimo veřejností akceptovaného kontextu hodnot, spravedlnostních představ, jakož i představ o smyslu, účelu a způsobu fungování demokratických institucí. Jinými slovy nemůže fungovat mimo minimálního hodnotového a institucionálního konsenzu.*“³²

Ústavné hodnoty vytvárajú, formujú legitímny verejný záujem, ktorý je štát povinný chrániť, a to nielen v procese aplikácie, ale i tvorby práva. Ústavný súd už vo svojej rozhodovacej činnosti uviedol, že „*Ak je určitá objektivna hodnota explicitne vyjadrená v ústave, alebo ju možno z ústavy implicitne vyvodiť, nadobúda charakter ústavnej hodnoty, ktorá požíva najvyššiu, t. j. ústavnú ochranu. Nositeľmi ústavných hodnôt sú ústavné princípy, ktoré možno charakterizovať ako regulatívne právne idey, ktoré svojim všeobecným normatívnym pôsobením vytvárajú normatívny základ nielen ústavy, ale aj celého právneho poriadku (...)*“³³, pričom – s odkazom na Ronalda Dworkina – argumentoval potrebou zachovania ústavných princípov, ako nositeľov ústavných hodnôt z dôvodu zachovania spravodlivosti, slušnosti a morálky.³⁴

Medzi základné účely práva možno zaradiť spravodlivosť. Právo a celý právny poriadok a jeho jednotlivé inštitúty musia vyjadrovať snahu o dosiahnutie spravodlivosti. Podľa Gustava Radbrucha je spravodlivosť jeden z troch hlavných účelov práva, popri všeobecnom prospechu (účelnosti práva) a právnej istote.³⁵ Ústavný súd označil princíp spravodlivosti za kľúčový princíp materiálne chápaného právneho štátu.³⁶ Ústavný súd rovnako zohľadňoval princíp spravodlivosti, spoločne s princípmi ochrany ľudských práv a základných slobôd, demokratickej legitimity a ochrany dôvery občanov v právny poriadok pri posudzovaní ústavnosti zrušenia tzv. Mečiarových amnestií vo veci PL. ÚS 7/2017.³⁷

V rovine tvorby trestnoprávných predpisov by princíp spravodlivosti mal byť premietnutý predovšetkým primeranosťou (proporcionalitou, balansom) medzi ochranou

³⁰ Nález ústavného súdu, sp. zn. PL. ÚS 12/01.

³¹ Nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 17/08, s. 80. Obdobne nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. PL. ÚS 19/93, s. 4: „*Česká ústava akceptuje a respektuje princip legality jako součást celkové koncepce právního státu, neváže však pozitivní právo jen na formální legalitu, ale výklad a použití právních norem podřizuje jejich obsahově-materiálnímu smyslu, podmiňuje právo respektováním základních konstitutivních hodnot demokratické společnosti a těmito hodnotami také užití právních norem měří.*“

³² Nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. PL. ÚS 33/97. s. 8.

³³ Nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 7/2017, s. 102.

³⁴ Tamtiež, s. 103.

³⁵ Napr. *Pět minut právní filozofie* (1945), *Zákonné neprávo a nadzákonné právo* (1946) a *Idea práva* (1948). In. RADBRUCH, G.: *O napětí mezi účely práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 116 – 119, 129, 138 a nasl.

³⁶ Nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 7/2017, s. 152.

³⁷ Nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 7/2017, s. 127 – 128. Podobne aj vo veciach sp. zn. PL. ÚS 37/99, PL. ÚS 49/03, PL. ÚS 25/00, PL. ÚS 1/04, PL. ÚS 6/04, PL. ÚS 17/2014.

základných práv a slobôd obvinených na jednej strane, ako aj ochranou spoločnosti a verejných záujmov na strane druhej. V plnej miere súhlasím, že moderné trestné právo nemá mať výlučne represívny charakter, ale predovšetkým charakter individuálnej prevencie. Zároveň však nie je možné trestnému právu odoprieť charakter ochrany spoločnosti (a tým v individuálnej rovine aj ochrany základných práv a slobôd iných osôb), teda charakter generálnej prevencie a odstrašenia. Zastávam názor, že každá sankčná norma obsiahnutá v právnom poriadku plní v prvom rade preventívnu funkciu (funkciu generálneho odradenia od porušenia normy, ktorá chráni ústavnú hodnotu), a až následne, po zlyhaní tejto funkcie, nasleduje funkcia individuálnej prevencie (nápravy k riadnemu životu porušovateľa normy). Preto je potrebné uviesť, že ak právny predpis až neprímerane zvýhodňuje páchatelov trestnej činnosti, na úkor ochrany spoločnosti pred najzávažnejším protiprávnym konaním, ktoré je postihované prostriedkami trestného práva (ako ultimatívnu represívnu zložku práva), narúša ústavou vyžadovaný balans, a to v neprospech princípu spravodlivosti a ochrany bezpečnosti obyvateľov.

Štát totiž nemôže rezignovať na ochranu bezpečnosti, života, zdravia, ľudskej dôstojnosti a majetku svojich občanov, keďže ide o esenciálnu zložku opodstatnenosti výkonu verejnej moci. Cieľom práva je totiž i zaručenie pokojného stavu. Zaručenie pokojného stavu predstavoval aj historicky jeden z dôvodov vzniku prvých štátnoprávných útvarov, pričom ich obyvatelia boli ochotní vzdať sa časti svojich slobôd a odovzdať monopol na násilie štátnej moci. Krátko povedané, ľudia spoločenskou zmluvou vymenili svoje slobody za bezpečnosť. Ako bližšie uvádza R. von Ihering, ak je cieľom práva pokoj, prostriedkom k jeho dosiahnutiu je boj.³⁸ Efektivita práva čeliť bezpráviu je podmienená spôsobilosťou práva viesť proti bezpráviu boj. Pokiaľ je jednou zo základných funkcií štátu zabezpečenie verejného poriadku, ochrana bezpečnosti a ochrana práv a slobôd obyvateľov, vrátane ich života, zdravia, bezpečnosti a majetku,³⁹ štát má povinnosť vyvíjať boj proti bezpráviu prostredníctvom efektívnej trestnoprávnej politiky.

Koncepcia trestného zákonodarstva a vzťah primeranosti medzi záujmom ochrany základných práv a slobôd obvinených a ústavných verejných záujmov chrániacich ústavné hodnoty a princípy, teda koncepcia, ktorú možno považovať za spravodlivú, je úzko previazaná aj s princípom demokratickej legitimacy a ochrany dôvery občanov v právny poriadok. Ide o ďalšie dva princípy, ktoré ústavný súd vymedzil ako súčasť princípov materiálneho právneho štátu.⁴⁰

Princíp demokratickej legitimacy moci má dve stránky – procedurálnu a hodnotovú. „Procedurálna stránka legitimacy znamená, že legitímnou sa moc stáva vtedy, pokiaľ je výsledkom všeobecne akceptovanej procedúry. Hodnotovú stránku legitimacy moci predstavuje všeobecne akceptovaný rámec hodnôt, v ktorom sa legitímna moc má a môže pohybovať.“⁴¹ Legitimita moci sa preto nevyčerpáva len poverením vykonávateľov verejnej moci k jej výkonu od zdroja moci v procese volieb. Legitimita moci (a jej dočasných nositeľov) sa odvíja aj od hodnotovej akceptácie moci a spôsobu, akým dochádza k jej výkonu. Základná funkcia štátu spočívajúca v jeho povinnosti chrániť bezpečnosť, život, zdravie, dôstojnosť

³⁸ IHERING, von R.: *Boj za právo*. Bratislava: Kalligram, 2009, 107 s.

³⁹ PRUSÁK, J.: *Teória práva*. Vydavateľské oddelenie PF UK, 1997, s. 101.

⁴⁰ Rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 7/2017, PL. ÚS 14/06, PL. ÚS 105/2011, PL. ÚS 4/2012, PL. ÚS 24/2014.

⁴¹ HOLLÄNDER, P.: *Základy všeobecnej štátovedy*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 61.

a majetok občanov prostredníctvom efektívnej trestnoprávnej politiky tak musí nastavením proporcionality a balansu medzi protichodnými záujmami obvinených osôb a obyvateľstva štátu aj vzbudzovať dojem dostatočnej generálnej prevencie, resp. morálnej satisfakcie poškodených a preventívnej represie páchatel'ov trestných činov.

Práve takýmto nastavením koncepcie trestného práva dochádza nielen k ochrane základných práv a slobôd obyvateľov a ďalších ústavných hodnôt, ale aj k morálnej oprávnenosti štátu ako držiteľa monopolu na násilie a zákaz svojpomoci. Dostupnosť právnej ochrany práv jednotlivca (a teda aj spoločnosti ako celku) pozitívnym záväzkom štátu chrániť ústavné hodnoty predstavuje v demokratickom a právnom štáte nevyhnutný predpoklad „*legitimity zákazu svojpomoci pri obrane vlastných záujmov a z faktického hľadiska dôležitú podmienku absencie motivácie využívať rôzne svojpomocné nástroje ochrany bez ohľadu na ich prípadnú ilegalitu.*“⁴²

V právnom štáte tak nezáleží len na súlade postupu moci s vopred ustanovenými pravidlami, ale aj na obsahu jej výkonu, teda na materiálnych kritériách. V opačnom prípade ide o reduktívne chápanie právneho štátu. Znakom reduktívneho chápania právneho štátu je práve „*rezignácia na povinnosť chrániť osobnú autonómiu jednotlivca pred agresiou okolia (...)*“.⁴³

Demokratický a právny štát sa preto musí usilovať o budovanie celospoločenskej dôvery v právo. Súčasťou tohto procesu je aj ochrana základných práv a slobôd jeho obyvateľov, a to nie len pred protiústavným výkonom verejnej moci (vo vertikálnych vzťahoch), ale aj ochranou obyvateľov pred jednotlivcami, ktorí ohrozujú a porušujú ústavou chránené celospoločenské hodnoty (život, zdravie, ľudskú dôstojnosť, majetok), čím štát chráni aj základné práva a slobody jednotlivcov. V prípade, že štát na túto svoju úlohu vcelku, alebo sčasti rezignuje, dôvera občanov v právo a štát upadá a hrozí, že občania začnú brať spravodlivosť do vlastných rúk.

Uvedený základný cieľ činnosti štátu vyjadril aj ústavný súd vo vzťahu ku konkrétnemu základnému právu – právu na život zaručené čl. 15 ústavy. Podľa môjho presvedčenia je však uvedený záver univerzálne platný aj pre ostatné základné práva (predovšetkým vo vzťahu k právu na nedotknuteľnosť osoby, právu na rešpektovanie ľudskej dôstojnosti, ochranu zdravia a ochranu vlastníctva): „*Pri povinnosti chrániť život ide najmä o primárnu **povinnosť v rámci vertikálnych vzťahov (štát – občan) zabezpečiť právo na život účinnými právnymi prostriedkami** v jednotlivých oblastiach spoločenského života, spoločenských vzťahov, ktoré najužšie súvisia so životom človeka – napr. **v oblasti** medicíny, verejného zdravia, **trestnej politiky, bezpečnosti občanov** a štátu a pod. **V horizontálnych vzťahoch (občan – občan) ide najmä o prijímanie trestnoprávných ustanovení na účely odstrašenia od spáchania trestných činov** vedúcich k pozbaveniu života jednotlivca, ktoré podporuje **právo-vynucovací mechanizmus na prevenciu, potlačenie a sankcionovanie porušení uvedených***

⁴² PROCHÁZKA, R.: *Ľud a sudcovia v konštitučnej demokracii*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 67. Procházka síce píše o dostupnosti účinnej súdnej ochrany, ale v kontexte aktuálneho konania pred ústavným súdom je aplikácia dostupnosti širšej ochrany štátu jednotlivcom pred páchaním trestnej činnosti, z hľadiska legitimacy obsahu výkonu verejnej moci, rovnako výpovedná.

⁴³ Tamtiež, s. 66.

ustanovení. Za splnenia určitých podmienok štáty musia prijať účinné preventívne opatrenia k ochrane jednotlivca, ktorého život je ohrozený trestným konaním iného jednotlivca.⁴⁴

Stíhanie trestných činov ako ústavou zaručený verejný záujem výslovne uznal aj Ústavný súd Českej republiky, ktorý odôvodňuje zásahy do základných práv a slobôd obvinených (samozrejme, za dodržania princípu proporcionality): „**Stíhání trestných činů, respektive jejich předcházení, odhalování a vyšetřování, jakož i spravedlivé potrestání jejich pachatelů, lze nepochybně označit za ústavně aprobovaný veřejný zájem** neboli účel, jenž v obecné rovině odůvodňuje zásah do tohoto práva [srov. náleze ze dne 23. května 2007 sp. zn. II. ÚS 615/06 (N 88/45 SbNU 291), zejména bod 16; náleze sp. zn. II. ÚS 789/06, body 15 až 22; náleze ze dne 29. února 2008 sp. zn. I. ÚS 3038/07 (N 46/48 SbNU 549)]. **Jeho smyslem je postihování nejzávažnějších porušování základních práv a svobod** nebo případů poškozování ústavním pořádkem nebo zákonem chráněných veřejných statků ze strany státu, **čímž je jím současně poskytována právní ochrana v širším slova smyslu.**“⁴⁵

K pozitivnemu záväzku štátu efektívne vyšetrovať a postihovať trestnú činnosť

Povinnosť štátu presadzovať a chrániť spomenuté ústavné hodnoty a princípy, ako aj verejný záujem a základné práva a slobody občanov pred páchatelmi trestnej činnosti, sa prejavuje aj pozitívnym záväzkom štátu vyšetrovať, stíhať a trestať páchatelov trestných činov. Vyšetrovanie a stíhanie týchto osôb zároveň musí spĺňať podmienku efektívnosti, teda reálneho odradenia, resp. potrestania osôb porušujúcich základné práva a slobody poškodených, ktoré bude napĺňať účel generálnej, ako aj individuálnej prevencie. Tento pozitívny záväzok bol hojne potvrdený v rozhodovacej činnosti ústavného súdu, preto na tomto mieste uvediem len niekoľko príkladov. Rovnakú optiku náhľadu na zodpovednosť štátu za potrestanie osôb porušujúcich základné práva a slobody poškodených pritom možno badať aj v rozhodovacej činnosti ESLP.⁴⁶

Samotnú existenciu pozitívneho záväzku štátu ochrany základných práv a slobôd fyzických osôb, a to nielen pred štátom (vertikálny účinok), ale aj pred inými fyzickými osobami (horizontálny účinok), ústavný súd zdôraznil napr. v uznesení sp. zn. II. ÚS 269/2019: „Podľa ústavnoprávnej teórie, ktorá vychádza z teórie materiálneho právneho štátu (vyjadruje najmä väzbu na určitý obsah práva), štát v ústave prijíma pozitívny záväzok (resp. poverenie) zaručiť ústavné práva a slobody a zákonodarca je povinný formulovať zákony tak, aby sa zabezpečilo uplatnenie základných práv v zmysle ochrany, nielen pred štátom, ale aj pred jednotlivcami. Účelom a zmyslom tzv. „doktríny pozitívneho záväzku štátu“ ku všetkým základným právam a slobodám zakotveným v ústave je urobiť základné práva dostupné (...).“⁴⁷

V náleze sp. zn. I. ÚS 72/04 ústavný súd potvrdil, že v prípade zaručeného práva na život nie je prítomný len hmotnoprávny a vertikálny aspekt tohto práva, ale aj procesný aspekt

⁴⁴ Nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 10/2013, s. 47.

⁴⁵ Nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 24/11, bod 20.

⁴⁶ Bližšie porovnaj spisbu PIROŠÍKOVÁ, M.: Práva vyplývajúce z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vo vzťahu k poškodeným trestnými činmi; Práva osoby poškodenej trestným činom z hľadiska judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva; elektronické zdroje dostupné: <https://ja-sr.sk>

⁴⁷ Uznesenie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 269/2019, bod 43.

v horizontálnej rovine, z ktorého vyplýva povinnosť štátu prijať účinnú právnu úpravu vyšetrovania smrti človeka v súvislosti s možným porušením jeho základného práva.

V náleze sp. zn. I. ÚS 190/09 ústavný súd zdôraznil, že trestnoprávna represia predstavuje ochranu fyzických osôb pred najzávažnejšími zásahmi do základných práv a slobôd osôb, ako aj ochranu ústavných hodnôt. Ústavný súd tiež prepojil pozitívny záväzok štátu s legitimitou štátneho monopolu na násilie a legitimitou zákazu svojpomoci: „Trestný zákon zaisťuje ochranu pred konaním, ktoré útočí proti najdôležitejším právnym hodnotám našej spoločnosti a v prípadoch konaní tak spoločensky nebezpečných, že v nich nepostačuje uplatnenie zodpovednosti prostredníctvom prostriedkov iných právnych odvetví, najmä práva správneho, občianskeho, rodinného, obchodného a pod. Pasivita štátu pri ochrane elementárnych právnych hodnôt, akým ochrana majetku jednotlivca nepochybne je, pred činmi nebezpečnými pre spoločnosť, ktorej sa sťažovateľka vo svojej sťažnosti domáha, by následne mohla viesť k svojvôli či svojpomoci občanov a k chaosu, preto je legitimita trestnoprávnych zásahov štátu v takýchto prípadoch plne opodstatnená.“⁴⁸

Nálezom sp. zn. PL. ÚS 10/2013 ústavný súd uviedol, že zo základných práv a slobôd vyplýva pozitívny záväzok štátu „(...) prijať príslušné kroky k ochrane života osôb, ktoré sa nachádzajú v ich jurisdikcii. Z práva na život vyplývajú pre štát dve základné pozitívne povinnosti: (i) povinnosť chrániť život a (ii) povinnosť zabezpečiť vyšetrenie, resp. objasnenie okolností straty života, vyvodenie zodpovednosti a poskytnutie nápravy (tzv. procesná povinnosť).“⁴⁹

V náleze sp. zn. PL. ÚS 7/2017 ústavný súd potvrdil pozitívny záväzok aj k ochrane základných práv zasahujúcich do telesnej integrity a ľudskej dôstojnosti (konkrétne vo forme práva nebyť podrobený mučeniu, krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu): „Zároveň možno z judikatúry ESĽP k čl. 3 dohovoru („Nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.“) vyvodit' pozitívny záväzok štátu (a teda aj Slovenskej republiky) trestné činy, ktorými dôjde k porušeniu čl. 3 dohovoru, a) vyšetrovať, b) stíhať, c) trestať a d) nahradiť poškodeným vzniknutú škodu (pozri k tomu napr. rozhodnutia ESĽP vo veciach Aksoy proti Turecku z 18. 12. 1996, alebo Yatsenko proti Ukrajine zo 16. 2. 2012).“⁵⁰

V uznesení sp. zn. II. ÚS 182/2017 ústavný súd – v súlade s judikatúrou ESĽP – vymedzil aj zásahy do ďalších základných práv a slobôd fyzických osôb v dôsledku trestnej činnosti, pri ktorých pozitívny záväzok štátu vyžaduje efektívne vyšetrovanie, stíhanie a potrestanie páchatel'ov zo strany štátu. Medzi ne zaradil aj vážne zásahy do základného práva na súkromie, ako aj trestné činy páchané voči osobitne zraniteľným skupinám osôb:

„13. Ústavný súd si je vedomý judikatúry ESĽP, ktorú reflektoval aj vo svojej rozhodovacej činnosti, podľa ktorej zlyhanie štátu pri vyšetrovaní niektorých trestných činov môže viesť k porušeniu čl. 2 ústavy (pozri napr. rozsudok Veľkého senátu vo veci McCann a ďalší proti Spojenému kráľovstvu č. 18984/91 z 27. 9. 1995, bod 161 alebo rozsudok Isayeva, Yusupova a Bazayeva proti Rusku č. 57947/00 z 24. 2. 2005, body 209 – 213), čl. 3 (rozsudok vo veci Assenov a ďalší proti Bulharsku č. 24760/94 z 28. 10. 1998, bod 102; podobne nález

⁴⁸ Nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 190/09, bod 22.

⁴⁹ Nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 10/2013, s. 46.

⁵⁰ Nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 7/2017, s. 145.

ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 70/01 z 27. júna 2003), čl. 4 (rozsudok vo veci Rantsev proti Cypru a Rusku č. 25965/04 zo 7. 1. 2010, bod 288) a výnimočne tiež k porušeniu sťažovateľom označeného čl. 8 dohovoru.

14. Pri zásahoch do práva zaručeného čl. 8 dohovoru však EŠLP vyžaduje trestnoprávnu ochranu len veľmi výnimočne. Pozitívny záväzok štátu viesť účinné vyšetrovanie sa vzťahuje len na veľmi závažné zásahy do samotnej podstaty tohto práva („where fundamental values and essential aspects of private life are at stake“ – pozri rozsudok vo veci X a Y proti Holandsku č. 8978/80 z 26. 3. 1985, bod 27; ďalej napr. rozsudok vo veci Söderman proti Švédsku č. 5786/08 z 12. 11. 2013, body 82 85). – Takými sú predovšetkým vážne zásahy do fyzickej či psychickej integrity, ako sú napríklad prípady domáceho násillia (rozhodnutie vo veci M. T. a S. T. proti Slovensku č. 59968/07 z 29. 5. 2012, body 58 a 64), sexuálneho násillia (pohlavné zneužívanie či znásillnenie, pozri napr. rozsudok vo veci X a Y proti Holandsku č. 8978/80 z 26. 3. 1985, bod 27), či fyzického násillia voči skupinám vyžadujúcim špeciálnu ochranu, ako sú napr. deti 7 (rozsudok vo veci Remetin proti Chorvátsku č. 29525/10 z 11. 12. 2012, bod 91).⁵¹

Osobitne k zníženiu trestných sadziieb

Vyššie uvedené závery spochybňujú celý napadnutý zákon, a to v dôsledku už spomenutej kumulácie znižovania trestných sadziieb, skrátenia premlčacích dôb a zvýšenia výšky škôd. Považujem však za potrebné uviesť aj niekoľko stanovísk k týmto jednotlivým prvkom individuálne.

Vo vzťahu k zníženiu trestných sadziieb chcem uviesť, že v zásade nevidím žiadny ústavnoprávny problém v ich znížení. Pri izolovanom pohľade na zníženie trestných sadziieb t. j. bez ohľadu na aspekt skrátenia premlčacích dôb a zvýšenia výšky škôd, toto možno z ľudskoprávneho hľadiska hodnotiť pozitívne. V končenom dôsledku pôjde o menej invazívny zásah do osobnej slobody.

Ako som však uviedol, trestanie páchatel'ov trestných činov (ktoré výrazným spôsobom porušujú základné práva a slobody poškodených) musí v právnom štáte plniť i funkciu generálnej prevencie s preventívnym, odstrašujúcim účinkom. Tento záver pritom neznamená absenciu kladenia dôrazu aj na individuálnu prevenciu a humanizáciu trestania.

Ako ústavnoprávne problematické však vnímam, že k znižovaniu trestných sadziieb napadnutým zákonom došlo bez zohľadnenia toho, ako zníženie trestných sadziieb dopadne na celkovú koncepciu trestných kódexov. Ako zdôraznil aj samotný ústavný súd, normy trestného práva sú mimoriadne silne previazané a vzájomne podmienené.⁵² Zníženie trestných sadziieb tak nemá vplyv len na samotnú výšku ukladaných trestov odňatia slobody, ale aj na druhy trestov, ktoré možno v konkrétnom prípade uložiť, na posúdenie závažnosti trestného činu (prečiny, zločiny, obzvlášť závažné zločiny), ako aj na procesné aspekty týkajúce sa rozsahu vyšetrovania trestných činov (vyšetrovanie, skrátené vyšetrovanie a na to nadväzujúce inštitúty trestného konania).

V tejto súvislosti by som sa krátko pristavil aj pri spôsobe tvorby práva, predovšetkým rozsiahlych zmien právnych predpisov kódexového typu. S prihliadnutím na skúsenosti

⁵¹ Uznesenie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 182/2017, body 13. a 14.

⁵² Uznesenie ústavného súdu č. k. PL. ÚS 3/2024-112, bod 118.

a poznanie nemeckého právneho, legislatívneho a univerzitného prostredia chcem podotknúť, že od konca sedemdesiatych rokov bolo v Nemecku realizovaných šesť reforiem trestného zákona. Každá jedna musela prejsť univerzitným posúdením, museli k nim byť vypracované sociologicko-kriminologické posudky. Následne parlamentný inštitút pripravoval poslancom v spolkovom sneme (Bundestag) detailnú analýzu. V niektorých krajinách západnej Európy pri sú zmene kódexov celospoločenského významu (ako napríklad ústava, trestný alebo občiansky zákonník, zákon o rodine či obchodný kódex) povinné aj právno-komparatistické fázy legislatívneho procesu. Predkladateľ musí parlamentu „ukázať“, či sa „pozrel susedom cez legislatívny plot.“⁵³ Hoci k otázke samotného legislatívneho procesu a jeho vplyvu na súlad napadnutého zákona nezaujímam stanovisko, vo svetle vyššie uvedeného uvádzam, že zmena trestnej politiky, bez poctivej odbornej diskusie, dôkladnej analýzy všetkých vplyvov zníženia trestných sadzieb, ako aj bez riadneho legislatívneho procesu, môže mať nepredvídateľné spoločenské následky. Pokiaľ by došlo k takej zmene trestných kódexov, ktorá by jednej strane znižovala trestné sadzby, ale na druhej strane by sa dôsledne vysporiadala s ďalšími dosahmi a aspektmi ich zníženia, takúto legislatívnu zmeny by bolo možnú považovať za proporčnú z hľadiska humanizácie trestania a súčasného zachovania pozitívneho záväzku štátu efektívne vyšetřovať trestné činy zasahujúce do základných práv a slobôd poškodených. Napadnutá právna úprava zníženia trestných sadzieb však neprimerane zvýhodňuje len jednu skupinu osôb, a to osoby obvinených, resp. páchatel'ov trestnej činnosti.

Osobitne k zvýšeniu výšky škôd

Zvýšenie výšky škôd považujem za jednu z najproblematickejších častí napadnutého zákona. Zvýšenie hraníc škôd je radikálne a bez odôvodnenia na základe vykonanej analýzy, ktorá by odôvodňovala tak mimoriadne zvýšenie škôd.

Výnimku v tomto smere predstavuje zrejme len zvýšenie malej škody, keďže pôvodná výška malej škody prevyšujúcej 266 eur, ktorá postačovala na uplatnenie prostriedkov trestného práva ako prostriedkov *ultima ratio*, som považoval za mimoriadne nízku pre uplatnenie trestnoprávneho postihu. Nastavenie malej škody vo výške 700 eur tak považujem – aj s prihliadnutím na spoločenskú, sociálnu a ekonomickú realitu – za relatívne primeranú.

Tento záver však už nie je možné zdieľať pri novom určení výšky väčšej škody (prevyšujúcou 20 000 eur), značnej škody (prevyšujúcou 250 000 eur) a škody veľkého rozsahu (prevyšujúcou 650 000 eur). Predovšetkým značné rozpätie malej škody od 700 eur až do 20 000 eur, a značnej škody od 20 000 eur do 250 000 eur, vnímam v príkrom rozpore s princípom proporcionality, spravodlivosti a ochrany základných práv a slobôd poškodených. Takto nastavený rozsah nižších škôd v zásade vôbec nekorešponduje s ekonomickou a sociálnou situáciou väčšiny obyvateľov Slovenskej republiky, ktorých ochrana sa zaručuje normami trestného práva.

---

⁵³ Obdobne napr. aj švajčiarsky civilný kódex tvoril začiatkom minulého storočia Eugen Huber, špecialista na občianske právo. Tvrdil, že občiansky zákonník má plynúť zo srdca národa, zo srdca obyčajného ľudu. Keď napísal nejaký text, vyrazil s ním z Bernu až do alpských kantónov za pastiermi a v tráve medzi kravami sa ich pýtal, či tomu rozumejú. Napríklad tým častiam, kde sa hovorí o prechode dobytky cez trávu a pole iného chovateľa. Keď povedali, že tomu nerozumejú, šiel domov a prepísal to. A znovu sa za pastiermi vrátil. Až potom ukotvil v zákonníku pravidlá služobnosti. Zabezpečil, aby sa pastieri venovali paseniu dobytky, rozumeli tomu, ako sa majú správať, a nemuseli sa súdiť pre im nič nehovoriaci text zákona. Toho sa držím aj ja. Zákony nie sú pre zákonodarcov, ale pre ľudí.

Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v slovenskom hospodárstve dosiahla v roku 2023 hodnotu 1 430 eur.⁵⁴ To znamená, že pokiaľ by výška škody spôsobená trestným činom dosiahla výšku celoročného príjmu poškodeného vo výške priemernej mzdy, išlo by o škodu vo výške 17 160 eur, čo optikou napadnutého zákona predstavuje stále spôsobenie malej škody (!). Pritom treba uviesť, že uvedená výška priemernej mzdy predstavuje mzdu nominálnu, nie reálnu.

Pokiaľ by teda v zmysle napadnutého zákona došlo napríklad k spáchaniu trestného činu krádeže v základnej skutkovej podstate [§ 212 ods. 1 písm. a) Trestného zákona v znení napadnutého zákona], pričom by došlo k spôsobeniu škody vo výške celoročného príjmu vo výške priemernej nominálnej mzdy, páchatelovi takéhoto trestného činu by hrozilo uloženie trestu v sadzbe nula až 2 roky. Išlo by o prečin, o ktorom sa nevedie plné vyšetrovanie, ale len skrátené vyšetrovanie. Takúto právnu úpravu považujem za ústavne neudržateľnú, a to tak vo vzťahu k pozitívnemu záväzku štátu chrániť základné práva a slobody svojich obyvateľov, chrániť ústavné hodnoty, ako aj v príkrom rozpore s princípom spravodlivosti.

Osobitne k skráteniu premlčacích dôb

Podobne, ako zvýšenie výšky škôd, vnímam aj skrátenie premlčacích dôb trestných činov. Ako rozpornú s pozitívnym záväzkom štátu vyšetrovať a postihovať trestnú činnosť a chrániť základné práva a slobody poškodených, vnímam predovšetkým skrátenie premlčacích dôb vo vzťahu ku všetkým trestným činom podľa prvej až tretej hlavy osobitnej časti Trestného zákona – teda trestných činov proti životu a zdraviu, trestných činov proti slobode a ľudskej dôstojnosti a trestných činov proti rodine a mládeži. V prípade týchto skupín trestných činov ide o tie najzávažnejšie protiprávne zásahy, smerujúce proti najvýznamnejším spoločenským hodnotám (ústavným hodnotám).

I keď účelom premlčania je nepochybne nastolenie právnej istoty, v prípade najzávažnejších porušení práva na život a zdravie, ľudskej dôstojnosti, osobnej slobody a fyzickej integrity je otázka legitimacy právnej istoty páchatelov takýchto trestných činov, minimálne otázna. V tejto súvislosti poukazujem napr. na právny názor vyslovený v náleze Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 19/93, podľa ktorého takáto právna istota (vo forme premlčania) môže pôsobiť do istej miery inšpiratívne k páchaniu ďalšej obdobnej trestnej činnosti. „Tato „právní jistota“ pachatelů je však zdrojem právní nejistoty občanů (a naopak). V soutěži těchto dvou typů jistoty, dává Ústavní soud přednost právní jistotě občanské společnosti, jež odpovídá myšlenke právního státu.“⁵⁵

⁵⁴ Štatistický úrad Slovenskej republiky: Priemerná mesačná mzda v hospodárstve SR vo 4. štvrtroku a za rok 2023. 04.04.2024. Dostupné na:

https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/products/informationmessages/inf_sprava_detail/2d762708-6430-471f-80fe-f8b30183363a/!ut/p/z1/tVLBUoMwFPwWDxxDHgRI9JZ2Km1tHa3Wtrk40laCLQqhgVxRdY4XZ6zVg7kkmdndt5sNFniJRRE12TbSmSqvibmvRPB4S0es13M4QG9CYDS-urse9i_dc07jxVcAu54NYHTPb8LZ2HPA87H4mf-ABRbrQpc6xSsV11GK6h3KigRFO22BOagqN26aQgK6rKLmYEFtS70zu7uhgUuBocAjqDzqJlhBllHCYglOlyQgU SdfrrMNxv0KvTiVt4sDRxYHwxcfkH7lhx6dALBJ6MOID-ez81tCgJNPwA8aK-OBHvXgULxoMtniedG9zB7f_THIEPD4VCum9uzp-Vlw040qtHzVePkf5Zg5bjXtT7cmQaTTTlrh5a-oJkMW53a7zm2wKaNAKGWe650HPiGdMC9iwoxwJRNZycp-qcx3TrUu6wsLLGjb1t4qtd1Le61yC76jpkO2wb8icZnPcOYOaJdMB8QT8YG8TeScn70DsUU0ag!!/dz/d5/L2dBIS EvZOFBIS9nQSEh/

⁵⁵ Nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 19/93, s. 8.

Osobitne k alternatívnej možnosti poškodených domáhať sa náhrady škody v civilnom sporovom konaní

V tejto súvislosti ešte považujem za potrebné zdôrazniť, že alternatívne vymáhanie škody výlučne prostredníctvom civilného sporového konania nie je dostatočná alternatíva k trestnoprávnemu postihu najzávažnejších protiprávných konaní. Civilné sporové konanie je vystavané na zásade formálnej pravdy a prejednávacieho princípu (čl. 8 základných zásad Civilného sporového poriadku). Poškodený trestným činom – v pozícii žalobcu v civilnom procese – nesie dôkazné bremeno, ktoré nie je možné v plnej miere porovnávať s vyšetrovacími prostriedkami štátu podľa Trestného poriadku a celým bezpečnostným aparátom.

Napríklad v prípade spáchania trestného činu neznámym páchatelom tak poškodený nedokáže uviesť ani jednu zo základných náležitostí žaloby, akou je označenie žalovaného (§ 132 a § 133 ods. 1 Civilného sporového poriadku). Štát v podobne orgánov činných v trestnom konaní má, takpovediac nadvládu napríklad vo forme ustanovenia § 3 Trestného poriadku, podľa ktorého existuje široká súčinnosť povinnosť štátnych orgánov, právnických osôb a fyzických osôb, a predovšetkým možnosťou využívania zaistenia osôb a vecí a zabezpečovania informácií (štvrtá a piata hlava prvej časti Trestného poriadku). Takúto pozíciu však poškodený v tzv. predsúdnej fáze civilného sporového konania nemá.

Vo vzťahu k odkazovaniu poškodených (a obetí) trestných činov na náhradu škody v civilnom konaní navyše ústavný súd zdôraznil, že odkazovanie poškodeného na civilné konanie môže, z dôvodu jeho ekonomickej a sociálnej situácie znásobenej rizikom sekundárnej viktimizácie, znemožňovať efektívne sa domáhať ochrany formou uplatnenia nároku odškodnenie v civilnom konaní.⁵⁶

Záver k namietanému nesúladu napadnutého zákona z dôvodu porušenia pozitívneho záväzku štátu efektívne postihovať trestnú činnosť a chrániť práva fyzických osôb

Na základe všetkých uvedených dôvodov sa stotožňujem s návrhmi prezidentky a oboch skupín poslancov, že napadnutý zákon nie je proporcionálny vo vzťahu k ochrane základných práv a slobôd poškodených, verejnému záujmu na ochranu bezpečnosti, verejného poriadku, života, zdravia, osobnej integrity, ľudskej dôstojnosti a majetku fyzických osôb. Napadnutý zákon tým neprípustným spôsobom zasahuje do princípov materiálneho právneho štátu, predovšetkým princípu demokratickej legitimacy, princípu ochrany dôvery občanov v právny poriadok a princípu spravodlivosti (materiálneho právneho štátu), v dôsledku čoho nie je v súlade s prezidentkou a skupinami poslancov označenými referenčnými normami ústavy, dohovoru a Charty základných práv Európskej únie. Uvedený rozpor vnímam predovšetkým vo vzťahu k tým ustanoveniam napadnutého zákona, ktorými dochádza (kumulovane) k zvyšovaniu výšky škôd a skracovaniu premlčacích dôb v spojení so znižovaním trestných sadziieb.

⁵⁶ Nález Ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 280/2021, body 30. – 32.

IV. Obmedzovanie osobnej slobody z dôvodu duševnej poruchy

Ustanovenie §85, ods. 7 Trestného poriadku

Moje stanovisko k danému ustanoveniu som vyjadril dva krát. V prvom liste zo dňa 08.12.2023 a v druhom liste zo dňa 31. 1. 2024. Druhý list som doručil aj vedeniu Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky a Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.⁵⁷

Ustanovenie § 85, ods. 7 Trestného poriadku poskytuje prokurátorovi nové oprávnenie podať návrh na vydanie predbežného opatrenia na umiestnenie zadržanej osoby do zdravotníckeho zariadenia, ak policajti neprepustí zadržanú osobu na slobodu a duševný stav zadržanej osoby vyžaduje jej umiestnenie v zdravotníckom zariadení. Okrem toho zavádza právomoc policajta odovzdať obvineného, za podmienky súhlasu prokurátora, do zdravotníckeho zariadenia, aj pred vydaním predbežného príkazu sudcu pre prípravné konanie.

Novelizované ustanovenie tak umožňuje orgánom činným v trestnom konaní obmedziť zadržanú osobu na osobnej slobode v rozsahu a spôsobom, ktorý Ústava nepredpokladá.

Podľa čl. 17 ods. 3 Ústavy možno „obvineného alebo podozrivého z trestného činu [...] zadržať len v prípadoch ustanovených zákonom. Zadržaná osoba musí byť ihneď oboznámená s dôvodmi zadržania, vypočutá a najneskôr do 48 hodín a pri trestných činoch terorizmu do 96 hodín prepustená na slobodu alebo odovzdaná súdu. Sudca musí zadržanú osobu do 48 hodín a pri obzvlášť závažných trestných činoch do 72 hodín od prevzatia vypočuť a rozhodnúť o väzbe alebo o jej prepustení na slobodu.“

Citovaný článok Ústavy SR neumožňuje orgánom činným v trestnom konaní v prípade, že zadržaná osoba nebola prepustená na slobodu, konať iným spôsobom, len takým, že daná osoba musí byť odovzdaná súdu, pričom súd následne nemôže konať iným spôsobom, len takým, že rozhodne o väzbe alebo prepustí zadržanú osobu na slobodu.

Je potrebné dodať, že dôvody obmedzenia osobnej slobody z dôvodu duševnej choroby majú iný charakter, aký majú dôvody väzby, a teda novelizačný bod rozširuje možnosti pre obmedzenie osobnej slobody výkonnou a súdnou mocou. Oporu tohto ustanovenia nenachádzam ani v čl. 17 ods. 6 Ústavy.

Z metodologického hľadiska totiž ustanovenie čl. 17 ods. 6 pojednáva o všeobecnom subjekte, ktorým je akákoľvek fyzická osoba. Toto ustanovenie poskytuje každému ochranu pred svojvoľným obmedzovaním osobnej slobody v podobe vytvorenia podmienky zákonnej úpravy. Ustanovenie čl. 17 ods. 3 a 4 pritom pojednáva o osobitnom subjekte, ktorému sa rozhodol ústavodarca poskytnúť osobitnú ochranu nad rámec všeobecnej garancie podľa čl. 17 ods. 6 Ústavy.

Na prvý pohľad by sa mohlo javiť, že ustanovenia čl. 17 ods. 3 a 4 na jednej strane a ods. 6 Ústavy upravujú rozdielne právne skutočnosti a preto nemôžu byť vo vzťahu všeobecnosti a špecificity. Nie je to tak. Navrhovaná právna úprava totiž do „všeobecnej“ skupiny osôb podľa ustanovenia čl. 17 ods. 6 „vťahuje“ aj špecifickú skupinu chránenú ods. 3 a 4 – teda osobu ktorá bola zadržaná a obvinená z trestného činu. Inými slovami, osobou, o

⁵⁷ Bližšie porovnaj: <https://vop.gov.sk/zaslal-som-list-poslankyniam-a-poslancom-nr-sr-2/>

ktorej zákon stanovuje za akých podmienok môže byť držaná v ústavnej starostlivosti je špecifický subjekt - zadržaný obvinený.

Metodologicky správne riešenie v tomto prípade preferuje špecifickú právnu úpravu vyššej právnej sily. Ústava vo svojom ustanovení čl. 17 ods. 3 a 4 veľmi podrobne stanovuje prípustný režim zaobchádzania s obvineným zadržaným. Odlišný režim stanovuje "iba" zákon (i keď na základe ústavného zmocnenia) - v analyzovanom prípade trestný poriadok.

Som preto presvedčený, že zákonodarca v tomto prípade prekročil ústavné zmocnenie podľa čl. 17 ods. 6 ústavy keď pre špecifický subjekt definovaný v ustanovení čl. 17 ods. 3 a 4 stanovil režim zaobchádzania odlišný od toho, ktorý predpokladá Ústava v právnej norme "iba" so silou zákona.

Nespochybňujem legitímne a dobré úmysly zákonodarcu, ktoré sa snaží novelizovaným ustanovením dosiahnuť. Zároveň registrujem a oceňujem aj to, že mnohé čiastkové nedostatky (procesná ochrana či stanovenie lehôt), na ktoré som počas legislatívneho procesu opakovane poukázal boli odstránené. V právnom štáte je však potrebné vždy dôsledne dbať na to, aby boli dobré úmysly dosahované ústavno-konformným spôsobom. Ani odstránenie čiastkových nedostatkov právnej úpravy však podľa môjho názoru nie je spôsobilé preklenúť ústavno-právne nedostatky⁵⁸, ktoré popisujem.

Záver

Vážený ústavný súd, po dôkladnej analýze návrhov prezidentky aj oboch skupín poslancov zastávam názor, že napadnutý zákon je **sčasti** v rozpore s viacerými referenčnými normami Ústavy, Dohovoru a Charty základných práv Európskej únie, tak, ako uvádzam v jednotlivých častiach tohto stanoviska.

Z uvedených dôvodov odporúčam ústavnému súdu v týchto častiach návrhom vyhovieť.

S úctou

JUDr. Róbert Dobrovodský, PhD., LL.M. (Tübingen)
verejný ochranca práv

---

⁵⁸ Predovšetkým rozpor s čl. 1 ods. 1 ústavy pre rozpor právnej normy nižšej sily s normou vyššej právnej sily (princíp právneho štátu) a čl. 17 ods. 1 ako generálnej garancie ústavnosti a zákonnosti pozbavenia osobnej slobody v spojení s čl. 17 ods. 3, 4 a 6 ústavy.